

INTRODUCERE LA CĂRȚILE POETICE

„Poezia,” a spus cineva, „este ceea ce se pierde prin traducere.” Din fericire pentru noi, butada nu este valabilă în cazul Bibliei. În cel mai bun caz, este o exagerare când ne referim la poezia Vechiului Testament. Pe de altă parte, poezia clasică engleză sau franceză, construită pe baza unor elemente prozodice stricte, cu rima, ritmul și metrica atât de riguros respectate, nu este deloc lesne de tradus în alte limbi, rezultatele nefiind întotdeauna acceptabile.

Pe de altă parte, poezia ebraică are, într-o anumită măsură, metrica sa proprie, folosind însă și procedee specifice, cum ar fi aliterația (în definiția cea mai simplă: repetarea aceluiași sunet sau acelorași grupuri de sunete în două sau mai multe cuvinte care se succedă) și altele întâlnite în poezia cu care sunt familiarizați cititorii din epoca modernă.

Deși o mare parte a cărților profetice sunt redactate în versuri, cinci cărți ale VT sunt considerate cărți poetice *par excellence*: Iov, Psalmii, Proverbele, Eclesiastul și Cântarea Cântărilor.¹

I. Cărțile Poetice

A. Iov

E posibil ca aceasta să fie cea mai veche dintre cărțile Bibliei, întrucât în toate discuțiile despre bine și rău nu se face nici o singură referire la Lege. În dialoguri de un tulburător patetism, mult încercatul dar neprihănitul Iov își susține energic argumentele în fața „prienilor” săi, căutând să dezlege motivele care au stat la baza suferinței sale, pentru ca în cele din urmă Domnul să-l învețe să accepte voia Lui suverană în tot ce i s-a întâmplat. Este așa-numita „literatură de înțelepciune” în forma ei cea mai sublimă, percepută ca atare chiar de ne-

credincioși, care îi recunosc valorile incontestabile de poezie de cea mai nobilă factură.

B. Psalmii

Cea mai îndrăgită carte din VT pentru creștini este cea a Psalmilor. S-au pus în circulație multe ediții ale Noului Testament conținând la sfârșit Cartea Psalmilor, pentru cei care consideră prea voluminoasă, și prin urmare mai dificil de purtat în călătorie, întreaga Biblie. Dar puțini dintre cei ce au îndrăgit Psalmii știu că ei au fost compuși inițial în versuri.²

Psalmii constituie cartea de cântări a Israelului din vechime, fiind compusă din cinci părți scrise de-a lungul unei perioade aproximativ o mie de ani, cuprinsă între anul 1400 î.Cr. (Moise) și cca. 400 î.Cr. (Ezra).

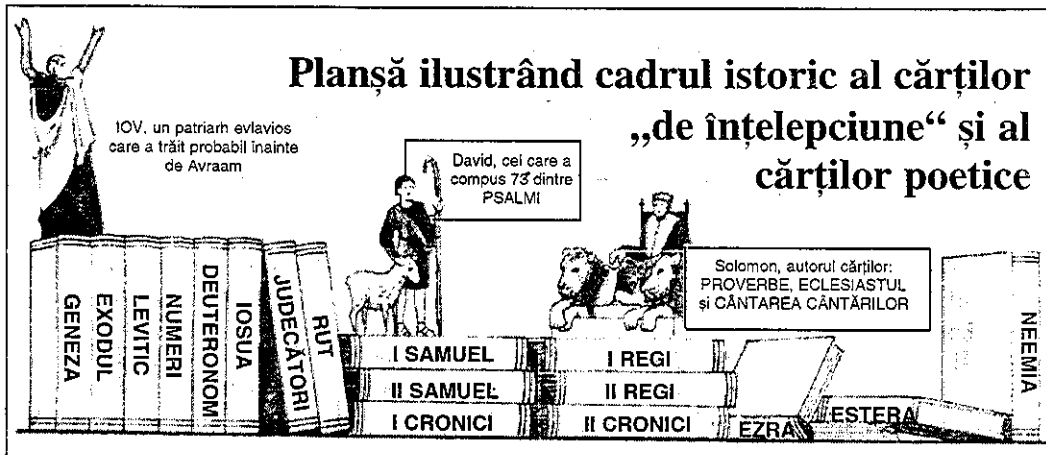
C. Proverbe

A doua carte din VT în ordinea preferinței credincioșilor, lecturată de aceștia în mod regulat, este Cartea Proverbelor. Este o carte plină de sfaturi înțelepte privitoare la modul în care poate cineva trăi o viață frumoasă și reușită din punctul de vedere al lui Dumnezeu (care, în ultimă analiză, este singurul valabil). Este un exemplu superb de „literatură de înțelepciune.”

D. Eclesiastul

Este cartea care prezintă cele mai multe probleme pentru majoritatea cititorilor, în privința integrării ei în cadrul general al învățăturilor Bibliei. Cheia înțelegerii Eclesiastului o constituie sintagma: „sub soare,” având în vedere faptul că „Predicatorul” își formulează argumentele prin prisma unui om lipsit de re-

Planșă ilustrând cadrul istoric al cărților „de înțelepciune“ și al cărților poetice

Cadrul istoric al cărților de înțelepciune și al cărților poetice

velația lui Dumnezeu. Și această carte constituie o ilustrație adecvată a literaturii de înțelepciune.

E. Cântarea Cântărilor

Totți cei ce iubesc Biblia sunt de acord că această carte este un încântător poem al iubirii adevărate și pure, deși în privința tălmăcirii sensurilor ei, părerile sunt împărțite. Titlul „Cântarea Cântărilor“ este de fapt enunțul prin care se exprimă în ebraică superlativul, traducerea literală fiind: „cea mai superbă cântare.“ Solomon a compus 1.005 cântări (1 Re. 4:32) dintre care cea de față este cea mai frumoasă dintre toate.

II. Savurarea poeziei VT

Din nefericire, cei mai mulți oameni își pierd gustul pentru poezie încă de pe băncile școlilor, fie pentru că sunt forțați să memoreze versuri pe care nu le îndrăgesc sau nu le înțeleg, fie pentru că au avut parte de dascăli care i-au pus să disece poeziile, întorcându-le pe toate fețele, până li s-a pierdut farmecul și prospețimea. Este aioma cultivării unui trandafir, îndeletnicire la îndemâna mai tuturor, chiar fără pregătire specială în materie, dar animați de dorința de a se înfrupta din mireasma sa fără egal, de a-i sorbi frumusețea aparte. Pe de altă parte, la o oră de biologie despicarea unui trandafir, petală cu petală, poate fi de un

real folos pe plan educațional, dar fără prea mult rost pe plan estetic sau artistic.

Savurarea poeziei Vechiului Testament se situează oarecum la mijlocul distanței dintre cele două extreme: pe de o parte, receptarea intuitivă a frumuseții trandafirului, chiar de către cei lipsiți de orice pregătire în horticultură, iar pe de altă parte supunerea trandafirului la un studiu științific. Veți aprecia mai profund trandafirii dacă veți ști să deosebiți, să spunem, un trandafir sălbatic de unul cultivat, sau trandafirii cu flori galbene de cei cu flori de un roșu intens sau de cei cu petale albe sau roze sau de alte culori.

Tot așa dacă vă veți deprinde cu procedeele stilistice și tehnicile care „dau culoare“ poeziei psalmistului sau ale celorlalți poeți biblici, veți aprecia poezia Scripturii la justa ei valoare, acordându-i considerația de care e demnă. Acest principiu e valabil nu doar în cele cinci cărți considerate poetice prin excelență, ci și în restul Vechiului Testament, ca de altfel în Noul Testament.

III. Paralelismul

Tehnica cea mai remarcabilă a poeziei biblice constă în faptul că nu *sunetele* sunt cele care *rimează*, cum este de cele mai multe ori cazul în engleză (și în română, n.tr.), ci *ideile*, adică înmănuncherea a două sau mai multe versuri într-o relație de

coeziune. Trebuie să ne exprimăm recunoștința față de Dumnezeu pentru această trăsătură definitorie a marii majorități a poeziei biblice, deoarece facilitează traducerea lesnicioasă în mai toate limbile pământului, fără pierderi estetice semnificative. Însuși Domnul nostru S-a exprimat frecvent în paralelisme. (Spre exemplu, recitiți cu atenție Matei 5–7 și Ioan 13–17, după ce veți fi studiat notele următoare.)

Am dori să prezentăm în continuare câteva exemple ale principalelor tipuri de paralelism ebraic, pentru ca cititorul să poată găsi de unul singur structuri similare, nu doar în studiarea Vechiului Testament cu ajutorul *Comentariului Biblic al Credinciosului*, ci și în lectura zilnică devoțională sau când audiază predici.

1. Paralelism sinonim

După cum sugerează numele, în cadrul acestui tip de paralelism al doilea rând (rândul „paralel”) conține același enunț ca în primul rând, dar este subliniat. Cartea Proverbe e plină de asemenea paralelisme sinonime:

Pe cărarea neprihănirii este viață
Și pe drumul ei nu este moarte
(Pro. 12:28).

Eu sunt trandafirul din Șaron
Și crinul văilor (Cânt. 2:1).

2. Paralelism antitetic

Acest tip de paralelism organizează două rânduri în relație adversativă, sub forma unui *contrast*:

Căci Domnul cunoaște calea celor neprihăniți,

Dar calea celor răi va pieri (Ps. 1:6).³

Ura stârnește certuri,
Dar dragostea acoperă toate păcatele (Pro. 10:12).

3. Paralelism formal

Aici avem de a face cu un paralelism doar sub aspectul *formei*, în sensul că cele două (sau mai multe) rânduri nu con-

teastează, nu largesc și nu subliniază conținutul. Este o simplă organizare de două versuri care exprimă un gând sau o temă:

Totuși Eu L-am uns pe Regele Meu
Pe muntele Meu sfânt Sion (Ps. 2:6).

4. Paralelism sintetic

Ai doilea rând al poeziei întărește (în greacă *synthesis*, „sinteză”=înmănunchere) gândul din primul rând.

Domnul este păstorul meu;
Nu voi duce lipsă de nimic (Ps. 23:1).

Păzește-ți inima mai presus de orice,
Căci din ea ies izvoarele vieții (Pro. 4:23).

5. Paralelism emblematic

O figură de stil din primul *rând* al poeziei ilustrează conținutul celui de-al doilea rând:

Cum dorește cerbul izvoarele de apă,
Așa Te dorește sufletul meu pe Tine,
Dumnezeule! (Ps. 42:1)

Ca un inel de aur în râtul unui porc,
Așa este femeia frumoasă, dar fără minte
(Pro. 11:22).

IV. Figuri de stil

Pe acestea le folosim în fiecare zi, fără să ne dăm seama. Sintagme precum: „Este un înger (de femeie/fată)” sau „Mănâncă fără maniere, ca un porc” sunt figuri de stil.

1. Comparații

Adesea se fac în Biblie comparații foarte vivace între un lucru și un corespondent al său, în special în cărțile poetice.

a. Similitudinea

Când în cadrul comparației apar cuvintele: *precum, ca și* sau *asemenea lui*, avem de a face cu o similitudine:

Căci Tu, Doamne, îl binecuvântezi pe cel neprihănit
Și-l înconjuți cu bunăvoința Ta,
ca și cu un scut (Ps. 5:12).

Ca un măr între pomii din crâng
Așa este preaiubitul meu între fii
(Cânt. 2:3a).

b. Metafora

Când comparația este directă, un lucru fiind denumit prin celălalt, fără a se recurge la cuvinte cum ar fi *ca și* sau *pre-cum*, ea se numește *metaforă*. Este un procedeu foarte frecvent în literatură:⁴

Căci Domnul Dumnezeu este un soare și
un scut;

Domnul dă îndurare și slavă
Și nu lipsește de nici un bine pe cei ce
umblă în neprihănire (Ps. 84:11).

O grădină împrejmuțată este sora mea,
mireasa mea,

Un izvor închis, o fântână pecetluită
(Cânt. 4:12).

2. Aliteratia

O înșiruire de cuvinte, aflate în proximitate unele față de altele, care încep cu aceeași literă – de obicei o consoană – ne dau procedeu definit de cineva drept: „apt alliteration's artful aid.”⁵ (Însăși definiția aliteratiei a fost redată sub formă de aliteratie de către autorul comentariului. În românește am putea spune: „artisticul ajutor al aptei aliteratii“, n.tr.) De exemplu, versetele cu care începe Cântarea Cântărilor conțin multe cuvinte care, în originalul ebraic, încep cu sunetul „ș“ (în ebraică litera *shîn*), inclusiv titlul cărții și forma ebraică a numelui Solomon.

Evident în traducere aliteratia nu va mai fi, de fapt nu poate fi identică formelor din original.⁶ Totuși traducerile NKJ și NKJV au reușit să păstreze aliteratia în surprinzător de multe locuri:

He frustrates the devices of the crafty,
So that their hands cannot carry out their
plans.

He catches the wise in their own crafti-
ness,

And the counsel of the cunning comes
quickly upon them (Iov 5:12, 13).

(El zădărnicește planurile celor vicleni,
Pentru ca mâinile lor să nu poată promo-
va planurile lor.

El îi prinde pe cei pricepuți în prefăcăto-
ria lor

Și vicleșugul celor vicleni se varsă vajnic
peste ei.

(Iov 5:12, 13, adaptare după engleză, n.tr.
Prezentăm în continuare, alte exemple de
aliteratie, traduse direct din engleză, iar nu
redate după Biblia în limba română, unde
aliteratia nu este prezentă):

Omul, născut din femeie, are zile puține
și pline de necaz. Înflorește ca o
floare, fiind apoi degrabă ofilit;

El fuge ca o umbră și nu dăinuie (Iov
14:1, 2).

Nota traducătorului: Următoarele exem-
ple citate de autor din Ps. 111:9 nu au cores-
pondent în română, unde, din nou, lipsește
aliteratia. Prin urmare, le redăm în engleză:

He has sent redemption to His people;
He has commanded His covenant forever:
Holy and awesome is His name (Ps. 119:9).

A present is a precious stone in the eyes of
its possessor;
Wherever he turns, he prospers (Pr. 17:7)

The words of a talebearer are like tasty tri-
fles,

And they go down into the inmost body
(Pr. 18:8)

3. Antropomorfism

Atribuirea unor însușiri sau forme
omenești lui Dumnezeu, care este spirit, El
fiind văzut în cadrul acestei figuri de stil,
ca având mădulare omenești:

Domnul este în templul Său sfânt;
Tronul Domnului este în cer;

Ochii Săi privesc și

Pleoapele Sale îi pun la încercare pe fiii
oamenilor (Ps. 11:4).

4. Zoomorfism

În mod similar, atribute ale lui

Dumnezeu sunt comparate cu *forme animale*:

El te va acoperi cu **penele Lui**,
 Și vei avea refugiu sub **aripile Lui**.
 Adevărul Său va fi scutul tău și pavăza ta
 (Ps. 91:4).

5. Personificarea

Un obiect sau o însușire abstractă este tratată ca o persoană:

Să se bucure cerurile și să se înveselească
 pământul;
 Să urle marea și tot ce cuprinde ea!
 Să tresalte câmpia cu tot ce este pe ea,
 Toți copacii pădurii să cânte de bucurie
 Înaintea Domnului! (Ps. 96:11, 12)

Eu, Înțelepciunea, locuiesc împreună cu
 prudența,
 Și scot la iveală cunoștința și priceperea
 (Pro. 8:12)

6. Acrostihul

Este un procedeu aproape imposibil de redat în traducere,⁷ deoarece poemul respectiv se bazează pe alfabetul ebraic, versurile poeziei (rândurile) fiind în ordine alfabetică. Exemple binecunoscute de acrostih găsim în Psalmul 119 și în patru din cele cinci capitole ale cărții Plângerile lui Ieremia. Cartea Proverbe se încheie cu un omagiu în douăzeci și două de versuri, adresat femeii ideale, fiecare rând începând cu o literă a alfabetului ebraic (Pro. 31:10-31).

Mai există și alte figuri de stil, unele dintre ele suprapunându-se, parțial, peste cele prezentate de noi, dar cele descrise aici sunt, credem, suficiente pentru majoritatea credincioșilor.

Dacă cititorul va avea grijă să remarce unele din aceste procedee artistice specifice poeziei, când va studia aceste cinci cărți (precum și restul cărților din Biblie), va recepta textul sacru cu o nouă

prospețime, apreciindu-i frumusețea inegalabilă. (Vezi Ecl. 3:11a.)

NOTE FINALE

¹Aceste trei cărți – Iov, Proverbe și Eclesiastul – se mai numesc „Cărți de înțelepciune.” Deși sunt redată în formă poetică, conținutul lor subliniază înțelepciunea sau arta sau deprinderea de a trăi potrivit cu frica de Dumnezeu.

²Unul din motivele pentru care ei nu realizează că aceste cărți sunt în original cărți poetice este faptul că de la început în ediția King James Version toate genurile de literatură – fie lege, fie istorie, fie poezie, fie epistole – au fost tipărite în același format. Unele din versiunile din vremea noastră au încercat să prezinte textul într-un format diferit, care să evidențieze structura de poezie.

³Întreg conținutul primului psalm este un paralelism antitetic între omul drept și omul rău, o capodoperă a ceea ce în artă se numește: „pată întunecată pe fond de lumină și lumină pe fond de pată întunecată.”

⁴Domnul nostru a recurs la metafore când S-a numit pe Sine „Ușa”, „Vița”, „Pâinea vieții,” și „Bunul Păstor.”

⁵Păstorii sunt mai cu seamă atrași de acest procedeu, pe care-l folosesc din plin în predicile lor, rezultatul fiind, în cazurile cele mai bune, când nu se abuzează de el, o facilitare a memorării textului respectiv.

⁶În NT cartea Evrei începe cu un mănunchi de cuvinte care, în originalul grec, încep toate cu sunetul „p” (în greacă *pi*).

⁷În traducerea de către Ronald Knox a Bibliei se face un efort impresionant de a se reda totuși acrostihul, prin renunțarea la patru litere mai puțin utilizate din alfabetul englez, care, după cum se știe, conține douăzeci și șase de litere, spre deosebire de cel ebraic, cu numai douăzeci și două de litere.

